

De matheid waarmee studenten de afgelopen maanden bezuinigingsmaatregelen over zich heen lieten komen, sloeg afgelopen dinsdag om in heftige protesten op Het Binnenhof.

FOTO HANS KOUWENHOVEN

door JOS BIENEMANN

'STAAK DE A F R R A K'

UTRECHT — Een met bedrijfsblindheid geslagen NOS-medewerker vraagt René Danen (23) na diens eerste optreden in het journaal of hij wellicht een mediatraining heeft gevolgd. Hij komt namelijk zo 'natuurlijk' over.

Zelf heeft de per 1 juli aange- treden voorzitter van de Landelijke Studenten Vakbond (LSVb)

tot een kleine ton dreigt op te lopen.

„Of je nadert de 27 en je beseft dat vanaf die leeftijd van studie- financiering geen sprake meer is. En je realiseert je dat het leven duurder wordt nu de prijs- compensatie is afgeschaft. Dat de huren zijn verhoogd. Dat het collegegeld in vier jaar tijd met 500 gulden omhoog gaat. Ja, en als je dan doorhebt dat de nieuwe maatregelen de overtreffende trap zijn van de vorige, dan kom je in beweging.”

absolute stijging van de onder- wijsdeelname ongelijk is ver- deeld over het aanbod van onder- wijssoorten. Als de Wet op de Studiefinanciering de doelstel- ling heeft gelijke kansen in het onderwijs te scheppen, dan is dat dus jammerlijk mislukt.”

— Toch is de onderwijsbegroting in de loop der jaren expansief ge- stegen. Je zou dus zeggen dat steeds meer mensen die willen stu- deren, daarvan profiteren.

René Danen: „Nominaal is het totaalbudget van de overheid voor onderwijs inderdaad expan- sief gestegen. Van zo'n 17 mil- jard gulden in de jaren zeventig tot 30 miljard nu. Relatief, va-

die 12.000 studenten in het hoger beroeps- en wetenschappelijk onderwijs vertegenwoordigt — lichtelijk de pest in dat het gesprek meer gaat over de confrontatie met de al evenzeer van weinig psychologisch inzicht getuigende politiek dan over de werkelijke redenen waarom die duizenden studenten naar Den Haag zijn gekomen.

Naar het Binnenhof, waar het afgelopen dinsdag buiten en binnen *De Dag van het Onderwijs* was die van de LVSb het motto 'Staak de Afbraak' had meegekregen. En waar termen als tempobeurs, propaedeuse, uitval en studierendement overheersten. De LSVb-voorzitter was die dag overal en het optreden van de als een olijke krullebol ogende derdejaars student sociologie — hij sprak de studenten toe, overlegde met de politie en gaf het ene interview na het andere — getuigde van een welhaast nonchalante professionaliteit, opgedaan in het actieminnende Nijmegen.

Vuurdoop

„Dat gedoe met de politie, zo iets leidt alleen maar af van de inhoudelijke kant van de zaak”, zegt hij daags na zijn vuurdoop in het sleetse kantoor van de studentenvakbond in Utrecht. Er heerst een lichte vorm van euforie bij de aanwezige vrijgestelden, want hun aller Jo Ritzen — die vanaf een wand op hen neerkijkt, omkranst met de tekst 'Ritzen vliegt laag vandaag, zou het gaan bezuinigen?' — heeft in de Kamer op menig punt bakzeil moeten halen.

„De studenten zijn weer in beweging gekomen”, noemt Danen de grote winst van de Haagse actiedag. Dat die uitspraak ook letterlijk dient te worden verstaan, tonen de foto's van de huisfotograaf, waarop menige voluit sprintende student is afgebeeld met een ME'er op de hielen.

De felle protesten van afgelopen dinsdag staan in scherp contrast met de gelatenheid waarmee de studenten deze zomer de vrijwel geruisloos ingevoerde bezuinigingsmaatregelen over zich heen lieten komen. „Die reacties van nu zijn een na-effect van die maatregelen”, meent de LSVb-voorzitter. „Gaandeweg wordt het je duidelijk wat het inhoudt dat de studiefinanciering tot vijf jaar is teruggebracht. Dat kan bij voorbeeld betekenen dat je met een hbo-diploma niet meer kunt doorstromen naar de universiteit. Of dat je studieschuld ineens van pakweg 20.000 gulden

Met enig succes, zo lijkt het voorsalsnog, want de Tweede Kamer heeft de minister duidelijk gemaakt een aantal van de bezwaren van de LSVb te delen. En het was nota bene de VVD'er Franssen die de meeste instemming bij de progressieve studenten scoorde met zijn opmerking dat Ritzen de meest studentenvriendelijke minister sinds mensenheugenis is.

Tijdens het gesprek met de voorzitter stormt een medewerker binnen met de mededeling dat de minister nu definitief afziet van het invoeren van de tempobeurs (studenten die langer dan één jaar over hun propaedeuse doen, zouden volgens het voorstel van Ritzen hun studiefinanciering moeten omzetten in een rentedragende lening; J.B.) en dat hij eerst met de studentenorganisaties wil overleggen voordat hij eind januari met een nieuw voorstel komt.

Tevredenheid

Danen geeft een knor van tevredenheid, maar ziet meteen ook de politieke bui al hangen: „Ik heb van het Kamerlid Netelebos begrepen dat er voor de tempobeurs binnen de PvdA een alternatief wordt ontwikkeld dat er op neer komt dat de universiteiten een bindend studieadvies moeten geven. Een begeleider moet dan beslissen of je al dan niet geschikt bent voor de studie die je volgt. Een belachelijke maatregel, waar bovendien de huidige universitaire infrastructuur totaal niet op berekend is.

„Je hebt nu pakweg één begeleider op 300 studenten. Hoe kan zo iemand nou beoordelen of iemand wegens lanterfanten, gebrek aan capaciteiten of een ziekte achterop is geraakt? En het is zo ontzettend definitief. Het zal je maar gebeuren dat je na drie jaar te horen krijgt, dat je maar beter kunt vertrekken.”

— *Toch lijkt Ritzen vastberaden als hij zegt dat het propaedeuse-examen niet buiten schot kan blijven. Afhankelijk van de studierichting kost een student de samenleving tussen de 30.000 en 60.000 gulden per jaar. Dan is het toch niet zo gek dat er eisen worden gesteld?*

René Danen: „Nee, natuurlijk niet. Natuurlijk moeten er eisen worden gesteld en het is heel goed dat het type van de eeuwige student van de universiteiten is verdwenen. Maar nu zijn de grenzen toch echt wel bereikt.

AL DUAAN

Wij zijn niet de enigen die dat vinden. Je hoort die geluiden uit Colleges van Bestuur, uit de kringen van docenten en ook uit de politiek.

„Al sinds mensenheugenis klaagt de overheid over het studierendement van het hoger onderwijs. Cals klaagde daar in 1963 al over en vele ministers en tientallen maatregelen later wordt er nog steeds over geklaagd. Want nog steeds vindt de overheid het rendement onvoldoende, ondanks herstructureringen als de Twee Fasestructuur en de steeds strakker aangehaalde relatie tussen studietempo en financiering.

„De beleidsmaatregelen beperken zich tot bezuinigingen op korte termijn. Een discussie over een werkelijk samenhangend beleid wordt voortdurend ontlopen. De centrale doelstelling van de overheid — het halen van een hoog rendement via het koppelen van het studietempo aan de financiering — doet geen recht aan de feitelijke onderwijspraktijk. Die komt erop neer dat steeds minder kwaliteit wordt geleverd voor steeds meer geld.

„Het moet toch te denken geven dat slechts 40 procent van alle studenten het propaedeuse-examen binnen één jaar haalt. Als die tempobeurs was doorgegaan, zou dus 60 procent een rentedragende lening hebben moeten afsluiten. Er is geen sprake van samenhangend beleid. Het stelsel van studiefinanciering is steeds ingewikkelder geworden, met allerlei wijzigingen waar zelfs de Informatiseringsbank in Groningen niets meer van begrijpt.

„De minister spreekt van een goede rechtsbescherming door het College van Beroep, maar wat heb je daar als student aan als alle beroepsmogelijkheden worden dichtgespijkerd met wetten? Niet voor niets zijn we de afgelopen jaren een paar maal naar de rechter gestapt. Zo hebben we het kort geding tegen de minister over de Harmonisatiewet gewonnen, waardoor duizenden studenten hun studieduur konden behouden. En onder dreiging van twee andere kort gedingen raakten velen hun tegemoetkoming in hun studiekosten niet kwijt en konden studenten van 27 jaar en ouder hun studie afmaken.”

— *Je spreekt van het ontbreken van samenhangend beleid. Wat voor alternatieven biedt de LSVb?*

René Danen: „Daar hebben we tal van notities over geschreven. Recentelijk nog 'Ander beleid leert beter' waarin we met ideeën komen om de studie-uitval te verminderen en met alternatieven voor die tempobeurs. Zoals een betere studiebegeleiding, voorlichting en bijscholing. Op die manier kom je tot effectiever onderwijs met een hogere kwaliteit.

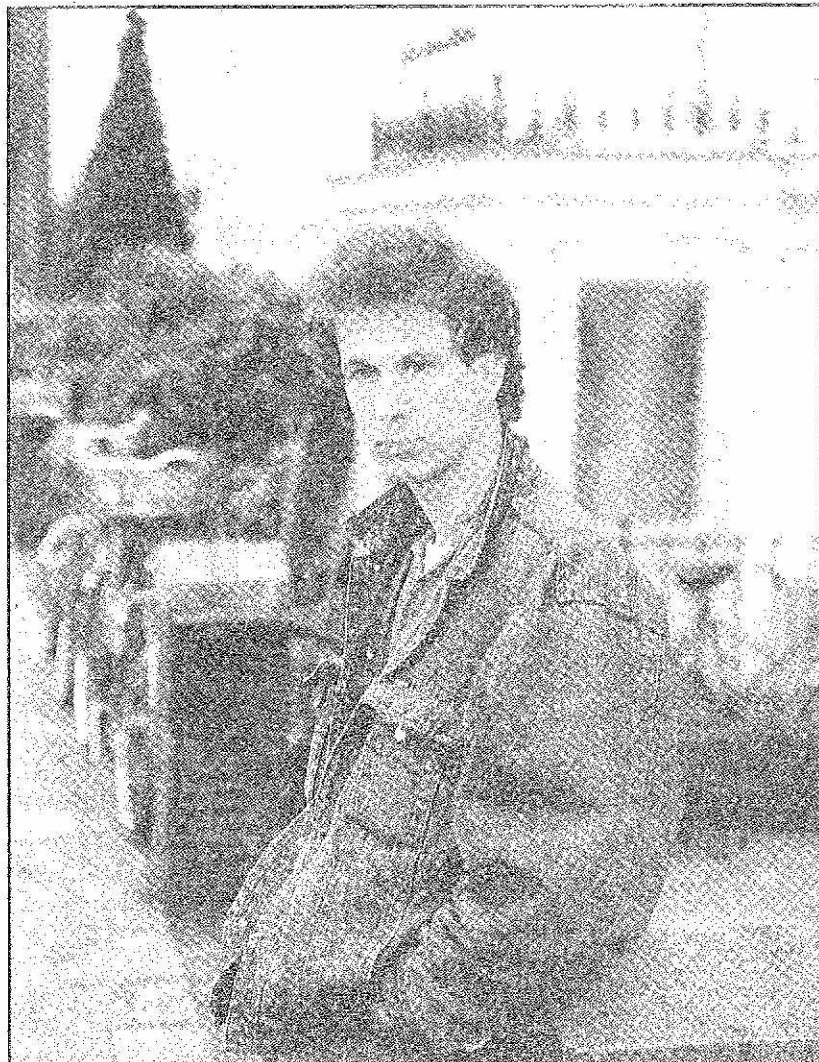
„En zo langzamerhand raken we er bij de LSVb van overtuigd dat ook een basisvorming voor het hoger onderwijs broodnodig is. Van de vijf jaar die je nu kunt studeren, moet één jaar een centraal basisjaar worden voor alle studenten in het hbo en het wo. Een jaar ter oriëntatie. Dat kun je clusteren. De technische studies bij elkaar, de sociale studies bij elkaar, op die manier.

„Dan kan een student in dat

jaar met behulp van een begeleider uitzoeken of hij beter geschikt is voor een beroepsgerichte opleiding of dat hij zuiver de wetenschappelijke kant op wil gaan. Zeg maar: wil je een vak leren of wil je wetenschapper worden? In ons huidige stelsel moet je op 12-jarige leeftijd al kiezen en dat basisjaar heeft als bijkomend voordeel dat minder dan tot nu toe studenten met ouders uit de lagere inkomensgroepen voor het hbo zullen kiezen in plaats van voor de universiteit.”

— *Julie pleiten ook voor een meer flexibele cursusduur.*

René Danen: „Ja, want het is natuurlijk een volstrekte misvatting dat elke opleiding in vier jaar valt te halen in een programma dat kwalitatief van hoog niveau is. De overheid zal flexibeler moeten omgaan met het stellen van een maximum aantal jaren. Een criterium moet zijn het opstellen van eindtermen. Die moeten worden bepaald

© René Danen, voorzitter van de Landelijke Studenten Vakbond: „Ritzen? Die heeft te veel met zijn neus in de boeken gezeten en te weinig naar buiten gekeken.”

FOTO WIM HENDRIKS

AL DUAAN

© Minister van Onderwijs, J. Ritzen
FOTO FOTOPERSBUREAU DIJKSTRA

aan de hand van de wensen van studenten, docenten en ook de arbeidsmarkt die hen als werknemers binnenhaalt.

„Daar hoor je nu al vaak: wat heb ik aan zo'n doctorandusje van 23, 24 jaar? Wat zijn z'n sociale vaardigheden? En de ene studie is de andere niet. Met dat pleidooi voor meer flexibiliteit staan we overigens niet alleen. Universiteiten, politici, beroepsorganisaties — in allerlei kringen wordt ervoor gepleit.”

— *Dat zijn allemaal losse ideeën. Waar zit nu de samenhang?*

René Danen: „Toen ik zoëven sprak over een onsamenhangend beleid, had ik het over de studiefinanciering. Wij zien dat in het ruime kader van de jongereninkomens. In de discussie over de studiefinanciering ontbreekt dat aspect. Wij zijn voor een integraal beleid van inkomens van jongeren. Eén stelsel voor werkloze jongeren, die met een baan en studerende.

„Het verschil in betaling aan studerende en niet-studerende zou je kunnen invullen met het profijtbeginsel. Dat zou kunnen door alle ex-studenten in beperkte mate achteraf te laten betalen voor wat zij aan onderwijs hebben genoten. Hoe meer profijt hoe hoger bij voorbeeld de belasting.

„Er bestaat een sterk verband tussen financiële zelfstandigheid en de toegankelijkheid van het onderwijs. Naast de basisbeurs, die geen financiële zelfstandigheid garandeert omdat er niet van valt te leven, is er de aanvullende financiering door werk of de veronderstelde ouderbijdrage. Nu blijkt dat 70 procent van de ouders te weinig bijdraagt om aan een budget te komen waar je van kunt leven. Dat betekent concreet dat 60.000 studerende onder de armoedegrens leven.

„Het op voorhand al ontbreken van een ouderbijdrage werpt drempels op. Het is met de huidige wijze van studiefinanciering steeds meer een overweging om toch maar niet te gaan studeren omdat je dan aan het einde van je studie met een enorme schuld bent opgezadeld. Daarom is het nog steeds zo dat de universiteiten toegankelijker zijn voor kinderen uit de hogere milieus dan uit de lagere. Dat leidt tot de ontkoombare vaststelling dat de

sproken is er echter sprake van een forse teruggang. Je moet zaken incalculeren als inflatie, kostenstijgingen, uitbreiding van de taken van de onderwijsinstellingen. En natuurlijk moet je bedenken dat het aantal studenten in de genoemde periode enorm is gestegen: van 175.000 tot 300.000.

„Als onderdeel van de totale uitgaven van het Rijk daalden de uitgaven voor onderwijs van 23,7 procent tot 15,1 procent. De overheid is per student dan ook steeds minder gaan besteden. In dat verband is de term kwaliteitsverbetering niet meer dan een cynische grap. Trouwens, over een cynische grap gesproken: bij zijn afscheid zei de rector magnificus van de TU Eindhoven laatst dat je de enorme aantallen studenten misschien maar het beste kon bedienen met video-opnamen van lesgevende docenten.”

— *Zo langzamerhand rijst de vraag: is studeren nog wel leuk?*

René Danen: „Studieplezier is de belangrijkste voorwaarde om je opleiding te voltooien. Goed onderwijs werkt motiverend. Daarbij is een regelmatig persoonlijk contact tussen student en docent onontbeerlijk. Je leert tenslotte altijd iets van iemand en anonimiteit werkt demotiverend.

„Ik moet zeggen dat het klimaat waarbinnen je als student moet gedijen, steeds minder aantrekkelijk wordt. Steeds meer jonge mensen zien de zin van het op die manier moeten studeren niet meer in. Een eerste stap is wat meer ruimte geven aan de studieduur zodat behalve boeken uit je kop leren ook andere zaken aan bod komen die bij je vorming horen.”

— *Je praat zo af en toe met Ritzen. Wat is dat nou voor man?*

René Danen: „Hij is in elk geval geen politiek dier, want het is niet echt slim om binnen één jaar met twee bezuinigingsronden te komen. En als je met hem praat, is er nooit sprake van een uitwisseling van argumenten. Hij is altijd bereid naar je te luisteren, maar hij doet er niets mee.

„Ach, hij geen onaardige man hoor. Beetje naïef, beetje wereldvreemd. En die begroting, dat is alles voor hem. De fanatieke wijze waarop hij zich daar mee bezig houdt, zou hij eens aan inhoudelijke zaken moeten besteden. Ritzen? Die heeft te veel met zijn neus in de boeken gezeten en te weinig naar buiten gekeken.”